

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Filozofická fakulta

Historický ústav

Martina Šimková

Tábor – město a jeho časopis

bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Zdeněk Bezecný Ph.D.

České Budějovice 2007

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně a s použitím uvedených pramenů a literatury.

V Táboře dne 20.4.2007

.....

Práce popisuje život ve městě Táboře v druhé polovině 19. století. Jako hlavního pramene je použito týdeníku Tábor. Město bylo specifické z několika hledisek, kulturní vzepětí a vymezování se českého obyvatelstva tu vychází mimo jiné z husitské tradice, přičemž město bylo v tomto období národnostně a nábožensky poměrně homogenní.

Značná část práce je věnována tomu, na co kladl časopis důraz, která témata naopak komentoval jen v malé míře a z jakých důvodů. Časopis postihoval především život kulturní, práce se věnuje nejdůležitějším kulturním a národotvorným jevům té doby v Táboře – místní divadlo, zpěvácký spolek, organizace Sokol, Spolek ostrostřelců, ale i zcela netradiční přístup ke školství.

Kromě toho je pak věnována vlivu všech těchto činitelů na proces utváření národního vědomí doprovázeného povědomím o historii Čechů nejen ve městě Táboře. Národ a tradice jsou představeny jako témata zaujímající přední pozice na žebříčku hodnot tehdejší společnosti. Zmínky o významných osobnostech zdejšího kulturního života, které pomáhaly proces národního utváření prohlubovat, představují čtenáři hlavní aktéry společenského dění. Aktivity předních tábořských osobností ovlivňovaly tvářnost města na léta dopředu.

V práci jsou zaznamenány i proměny, kterými město prošlo, jak v rovině hmatatelné, tak duchovní. Zaměřuje se na vnímání husitské tradice, která se následně stala posilou českého etnika v době jeho přeměny v moderní národ.

This work describes the life in the town Tábor in the second half of the 19th century. It is used the periodical Tábor as a major source. The town is specific from several points of view, the cultural effort and the limitation of czech nation originates i. a. from the Hussite tradition, the town was homogenous in nationality and religion.

A great deal of the work is dedicated to the fact, what was emphasised and which topics were observed only in small scale and for which reasons. The periodical concerned chiefly on cultural life, the work is devoted to to the most important cultural and nation-making phenomenons of this age in Tábor – local theatre, singing club, Sokol organisation, sharpshooter's club and an unconventional accession to education.

Apart from that it is dedicated to to the influence of these agents on the nation – development process, followed by the awareness of Czech history, not only in Tábor. The nation and tradition are introduced as the top shelve themes in the cultural life of the society. The main characters of cultural life are introduced to the reader by mentions of famous personalities . Their activities built the nature of the Town for many years later.

The changes, which the town went through in both levels – tangible and spiritual – are also noticed. The work concentrates on the reception of the Hussite tradition, which reinforced the Czech ethnic group gradually, during its transformation into modern nation.

Obsah

1. Úvod	5
2. Stručně o městě	12
3. Veřejný život	15
3.1 Divadlo	15
3.2 Zpěvácký spolek	16
3.3 Sokol	17
3.4 Studentské spolky	18
3.5 Ostrostřelci	19
3.6 Chudí obyvatelé	19
4. Národní vědomí	21
4.1 Snaha prosadit se	21
4.2 Židé	22
4.3 Husitství po boku katolicismu	23
4.4 Minulost jako chloub, budoucnost jako naděje	24
5. Historické vědomí	27
5.1 Období změn	27
5.2 Počátky vědeckého přístupu	28
5.3 Historie – populární téma	29
6. Závěr	31
Prameny a literatura	35
Seznam příloh	37
Přílohy	38

1. Úvod

Ráda bych se v této práci pokusila poodhalit kulturní a společenský život Tábora v druhé polovině 19. století. Chtěla bych se zabývat především těmito tématy: veřejný život a činnost spolků, národní vědomí – vztahy mezi Čechy a Němci, postoj k Židům, povědomí o historii města a národa, vnímání tradic, vztah k husitské minulosti i katolickému náboženství. Dějinami Tábora se zabývalo i zabývá velké množství historiků. Hlavním předmětem jejich zájmu je však obvykle husitské období. K dějinám 19. století se vztahují zejména práce týkající se obnoveného husitství, jež už nemělo s původním obsahem tohoto hnutí téměř nic společného. Autorem takto zaměřených knih a studií je především historik Jiří Kořalka.

Městskému životu v této době je věnován sborník *Město v české kultuře 19. století*. Jmenovaný soubor prací se zaměřuje převážně na kulturu, umění a život ve městech. K dějinám této epochy přispěl svou prací *Dlouhé 19. století* také Miloš Řezník.

Stavebnímu vývoji města ve druhé polovině 19. století se ve svém díle *Století dědiců a zakladatelů* věnuje Jindřich Vybíral. Několik stručných shrnutí stavebního vývoje města a to nejen ve mnou zvoleném 19. století, připravil rovněž Otakar Jankovec.

Otázkami formování národů v dnešním slova smyslu se zabývá historik Miroslav Hroch. Tento autor si ve svém díle všímá jevů specifických výhradně pro české národní hnutí.

Dalším zajímavým tématem týkajícím se českého 19. století tedy právě období, kdy význam národní příslušnosti prudce

stoupá, je sebereflexe národa. Zmíněné téma zpracovává v díle Bývali Čechové, české národní mýty a stereotypy historik Jiří Rak.

O významu periodik v 19. a na počátku 20. století lze načerpat informace z díla Františka Roubíka. Tento autor se věnuje vývoji právních podmínek pro vydávání tiskovin v již zmiňovaném období.

Jako hlavního pramene jsem se rozhodla využít časopisu Tábor vycházejícího od dubna roku 1864. Tato tiskovina je sice ovlivněna názory svých vydavatelů, ale i přesto je možno její pomocí poodhalit situaci a společenské vztahy v tomto jihočeském městě.

Podíváme-li se na časopisy a noviny jako na historický pramen a pokusíme-li se posoudit jejich výpovědní hodnotu k dané epoše, musíme vzít v úvahu okolnosti jejich vydání. Ačkoliv totiž obsah časopisu zajisté odráží zájmy čtenářů, nemusí o nich v úplnosti vypovídat¹.

První příčinou je názor redaktorů a dopisovatelů na to, které informace jsou pro obecnost přínosem a druhou - v našem případě důležitější - jsou podmínky, které vydavatel má.

V případě 19. století hraje roli vliv politických okolností, které ne vždy umožňovaly otisknout některé nesouhlasné, či vyhraněné názory.

Tato omezení se týkala právě politických námětů v časopise. Otisknutí „nevhodného“ článku mohlo vydavateli způsobit značné komplikace. Trestem mohlo být zabavení celého nákladu, peněžitá

¹ František ROUBÍK, *Časopisectvo v Čechách v létech 1848 – 1862*, Praha 1930, s.7-9.

pokuta, zákaz činnosti, ale i vězení. Pod vlivem takovýchto okolností pak často sami redaktoři korigovali obsah novin do „neškodného“ směru².

Absence informací z politické oblasti nemusí a patrně ani není dána nezájmem veřejnosti, nebo autorů o tuto problematiku. Příčinou bude pravděpodobně v mnoha případech právě strach o osud časopisu v případě překročení nebezpečné hranice. Kromě existence příslušné tiskoviny by redaktor riskoval i vlastní svobodu.

Tyto podmínky a důslednost represivních opatření se v průběhu druhé poloviny 19. století měnily³. Nejprve došlo k úplnému uvolnění a to sice roku 1848, kdy byla zrušena cenzura a nastala naprostá svoboda tisku. Tato radikální změna, na níž společnost nebyla zcela připravena, měla však i své negativní důsledky, které postupně vedly k opětovné kontrole periodik.

Bezprostředně po odstranění obávané cenzury se kromě seriózních politicky laděných komentářů vynořovaly i četné extrémní názory. Takovéto novinové články, případně samostatně vydávané letáky, často například podněcovaly nenávisť k Židům, nebo způsobovaly rozbroje mezi příslušníky jednotlivých sociálních skupin.

Snaha zabránit nenávisťným projevům tehdy vyvolala pokusy stanovit nová pravidla pro tisk. Zákon, který měl vzniknout

² Tamtéž, s. 11–14.

³ F. ROUBÍK, *Bibliografie časopisectva v Čechách z let 1863 – 1895*, Praha 1936, s. 8–11.

situaci vyřešit roku 1849, byl ale shledán velmi nevyhovujícím a vyvolal několikrát protestní akce. I přesto se však situace vydavatelů znesnadnila a to nutností žádat o povolení, povinností skládat kauci a v neposlední řadě přísným politickým dohledem.

Poté, co jsem nastínila situaci redakcí a tiskařů, pokusím se ještě přiblížit samostatnou cestu časopisu ke konečnému čtenáři⁴. Pravidla pro prodej tiskovin byla v Rakousku velmi přísná, a tak se naprostá většina nákladu každého výtisku dostala k předplatitelům. Ti v podstatě zajišťovali finančně samotnou existenci novin, která by bez nich nebyla vůbec myslitelná. Tito odběratelé byli obvykle z řad lépe situované společnosti, protože pro ně předplatné nepředstavovalo výraznou zátěž. Tento stav se ještě prohloubil poté, co byly noviny a časopisy zatíženy velmi nevýhodnou daní a mnoha různými poplatky. Konečná cena periodik v důsledku tohoto kroku stoupla tak výrazně, že si je někteří původní odběratelé dále již nemohli dovolit. Tím se mnohá redakce dostala do dalších problémů. Zmenšený okruh čtenářů už nepůsobil tak lákavě na inzerenty a ti nebyli ochotni za reklamu platit příliš vysoké částky.

Ne všichni předplatitelé však byli jednotlivci. Noviny se často čítaly v hostincích a kavárnách, kde bývaly k dispozici i několikery. Dále se denním tiskem zásobily různé, zejména čtenářské spolky. Někdy zase časopisy objednávala obec a byly vypůjčovány obyvatelům⁵.

⁴ F. ROUBÍK, *Časopisectvo*, s.15-16.

⁵ Jiří KOŘALKA, *Kulturně aktivní vrstvy české maloměstské společnosti v druhé polovině 19. století na příkladu Tábora*, in: Milena Freimanová (ed.), *Město v české kultuře 19. století*, Praha, 1983, s. 337-341.

K další radikálnější změně právní úpravy došlo zákonem z roku 1862. Ten roku 1863 vstoupil v platnost. Tato norma již nebyla tak přísná, což napomohlo rozmachu časopisectví, jak v českém, tak v německém jazyce. Můžeme v tomto období pozorovat nárůst počtu titulů, přičemž u českých je přibývání výraznější. Vzácně nacházíme i listy dvojjazyčné, ale takové pro přílišnou rozdílnost zájmů opět brzy zanikají.

Snažíme-li se vypátrat zda vzniku časopisu předcházela nějaká významná událost ve společenském, případně politickém životě města, s ničím neobvyklým se nesetkáváme. Sami autoři časopisu hned v jeho prvním vydání přiznávají, že inspirací pro ně byla zejména ta skutečnost, že v jiných českých městech již podobné noviny vycházejí, a proto by ani Tábor neměl zůstat pozadu⁶. Je zde tedy patrná snaha, aby se Tábor zařadil mezi významnější centra.

Časopis Tábor, který jsem zvolila jako základní pramen pro tuto práci, vycházel nejprve v knihtiskárně Landstrasse a syn pod vedením Jana Karla Franka a později v jeho osamostatnějším se nakladatelství. Tato firma zároveň zajišťovala distribuci časopisu. Tábor si zájemci mohli předplatit čtvrtletně, pololetně, nebo celoročně. Jedná se o první časopis tohoto druhu, který byl ve městě vydáván a ještě k tomu v českém jazyce.

Skutečnost, že vycházel až do roku 1941, svědčí o jeho trvalé oblibě⁷. Náklad sice nebyl nikterak závratně vysoký, ale časopis

⁶ Tábor, 30.4.1864.

⁷ J. KOŘALKA, *Táborští dopisovatelé deníku Čas v letech 1860 až 1861*, Tábořský archiv 10, 2001, s.391-415.

přečkal i období, v nichž jiné typy podobných novin zanikaly⁸. Zároveň také dokázal obstát v konkurenci časopisu Český Jih, jenž začal být vydáván v roce 1872.

Ani toto periodikum však nedokázalo být zcela nezaujaté, a tak odráží převážně zájmy té skupiny obyvatel města, která byla nejbližší prvním vydavateli, Janu Karlu Frankovi. Časopis sám je na počátku své existence velmi proměnlivý, ale postupně získává ustálenou podobu a vystupují do popředí témata, která jsou předmětem jeho zájmu především.

Tvůrci se snažili přinášet týden co týden čerstvé zpravodajství, v dalších letech obvykle členěné na tři části. První se věnovala přímo Táboru a oblasti jižních Čech, druhá informovala o dění v celé monarchii a poslední přinášela zprávy ze zahraničí. V těchto zprávách se však jen velmi pozvolna objevuje jakýsi řád odlišující podstatné události od drobností otištěných pouze pro zajímavost. Toto uspořádání dovádí čtenáře k názoru, že 19. století pohlíželo na informace méně kriticky. Patrně proto, že se ještě nepotýkalo s jejich nadbytkem.

Redakce se velmi pyšnila tím, že jde o ryze český časopis a téma národa je jedním z hlavních námětů, které zde nacházíme⁹. Patrná je zejména snaha vyhraňovat se vůči německé skupině obyvatelstva. Obyvatelstvo židovské, které se ve městě rovněž nacházelo, v tomto ohledu zůstává zcela stranou zájmu.

⁸ F. ROUBÍK, *Bibliografie*, s.48.

⁹ Tábor, 30.4.1864.

Dalším okruhem zájmu byl život městských spolků, k nimž se řadili ostrostřelci, divadelní ochotníci, Sokolové, zpěvácký spolek, ženský spolek i několik studentských organizací. Tábor pravidelně informuje o jejich činnosti, připravovaných veřejných vystoupeních a v některých ročnících časopisu nacházíme i samostatnou rubriku Spolky¹⁰.

Mezi důležité společenské události sledované časopisem Tábor se však řadily i náboženské svátky, či mše konané u příležitosti různých událostí. Pozornost je zde věnována zejména katolíkům a výjimečně židovské obci. Zmínky o jiných křesťanských církvích v časopise prakticky nenacházíme.

Za povšimnutí stojí také vztah přispěvatelů časopisu Tábor k historii. Historie, zejména národní, byla jedním z témat oblíbených a často se vyskytujících¹¹. Nacházíme zde pohledy na dějiny, které by se dnes již zdály rozporuplné, ale během 19. století nebyly patrně ničím neobvyklým. I přístup k dějinám je zde poněkud jiný. Příspěvky otištěné v časopise se sice snaží o seriózní přístup k bádání, ale nikdy si neodpustí alespoň kratičkou obdivnou poznámku na adresu vlastních předků.

¹⁰ Od roku 1866 dále.

¹¹ Jiří RAK, *Bývali Čechové*. České národní mýty a stereotypy, Praha 1994, s.35-66.

2. Stručně o městě

Máme-li nahlédnout do dění v Táboře během druhé poloviny 19. století, uvedme nejprve několik základních údajů o tomto městě, pomocí kterých si můžeme utvořit přibližnou představu tehdejšího Tábora. Jak praví údaje z roku 1869, jednalo se o město s 5255 obyvateli a 464 domy¹². Město bylo národnostně téměř výhradně české, silně katolické s nepočetnou židovskou obcí, jejíž členové mnohdy rovněž hovořili česky. Židovští obyvatelé patřili spolu s tradičními táborskými rody k nejbohatším občanům ve městě¹³.

Pro běžné obyvatelstvo byla hlavním přínosem státní tabáková továrna postavená v blízkosti nádraží roku 1888, která poskytovala pracovní místa až 1300 zaměstnancům. Vezmeme-li v úvahu celkový počet obyvatel Tábora, zjišťujeme, že rodin ekonomicky závislých na tomto podniku bylo opravdu mnoho.

V tomto původně krajském městě počet obyvatel i domů poměrně rychle stoupá, mění se hospodářská situace a zájem veřejnosti se upíná zejména k různým spolkům a vzdělávacím institucím. Kromě založení několika škol tehdy ojedinělých, tedy reálného gymnázia, vyšší hospodářské školy zemské a vyšší dívčí školy¹⁴, se objevují i jiné instituce jako je městské muzeum, nebo městské divadlo.

¹² Rudolf KLÍMA, *Stavební vývoj města Tábora*. in: Jihočeská technická práce, České Budějovice, 1938. s. 131-135.

¹³ J. KOŘALKA, *Sociální struktura židovského obyvatelstva v Táboře roku 1900*, Tábořský archiv 2, 1992, s. 108-114.

¹⁴ Tábor, 23.9.1865.

Bezesporu bylo pro Tábor významnou událostí i založení Nového Města roku 1872, které v podstatě znamenalo, že se město začalo rozpínat i mimo své tradiční území uvnitř hradeb¹⁵. Toto území, dosud označované jako Předměstí, bylo do té doby pouze řídko zastavěno, zatímco nyní zde docházelo k plánovité výstavbě zejména bytových domů. Tento proces rozšíření Tábora o Nové Město se formálně završil až roku 1880, kdy došlo k přečíslování domů.¹⁶ Původní samostatná popisná čísla pro Město¹⁷ a Předměstí¹⁸ byla zrušena a nahrazena jednotným systémem číslování pro celý Tábor.

Další skutečností, která život Tábora ovlivnila nemalým způsobem, bylo postavení železnice. Nejprve proběhla výstavba trati z Prahy do Vídně a následně i trati na Jihlavu. Tato změna učinila Tábor snadno dostupným a umožnila jeho další pozvolný rozvoj.

Město se v tomto období řadilo spíše k menším, ale povzbuzeno jakousi vzpomínkou na svou významnou roli, kterou kdysi sehrálo v českých dějinách, se snažilo o maximální možný vzestup a rozkvět. Dá se říci, že usilovalo o obnovení svého někdejšího významu. Vypovídá o tom i časté odvolávání se na „*slavnou minulost*“¹⁹.

¹⁵ Otakar JANKOVEC, *Základní informace o historické zóně*, Tábor, 1998, s.22-27.

¹⁶ O. JANKOVEC, *Základní informace*, s.49.

¹⁷ Nyní Staré Město – historické centrum.

¹⁸ Nyní Nové Město.

¹⁹ Jindřich VYBÍRAL, Jindřich Vybíral, Století dědiců a zakladatelů, Praha 1999. 138-160.

K Táboru druhé poloviny 19. století patří neodmyslitelně i časopisy, které jej provázely. Jedná se zejména o týdeník Tábor vycházející od 30. dubna roku 1864 a časopis Český Jih, jehož vydávání začalo v roce 1872²⁰. První zmiňovanou tiskovinou bych se ráda zabývala blíže a představila město Tábor spolu s jeho časopisem.

²⁰ J. Kořalka, *Kulturně aktivní vrstvy*, s. 337-341.

3. Veřejný život

3.1. Divadlo

Divadlu bylo v některých ročnících časopisu věnováno poměrně značné množství prostoru, zatímco v jiných se s ním setkáváme pouze v okrajových zmínkách. Ve městě fungoval jak spolek divadelních ochotníků, o němž se pravidelně dočítáme, tak zde hostovaly cizí soubory profesionální.

Za zmínku stojí i samy prostory divadla. Vzhledem k tomu, že v Táboře žádá vhodná divadelní budova nebyla, využívali herci upravenou budovu bývalé sýpky u městských hradeb. Tato sýpka byla ovšem následně odstraněna spolu s velkou částí zmiňovaných hradeb. K tomuto účelu sloužila již od roku 1830.

Odstranění sýpky bylo podnětem ke vzniku dnešního „Malého divadla“. Tato novorenesanční stavba byla realizována roku 1887²¹.

Zprávy v časopise vypovídají o skutečnosti, že se zde, stejně jako předtím v sýpce, odehrávala představení téměř denně. Již v roce 1865 nacházíme v těchto novinách pravidelnou rubriku Divadlo obsahující zevrubný popis právě proběhnuvších her. To včetně hodnocení výkonů jednotlivých ochotníků.

Čtenáři Tábora znali tedy „své“ herce velmi dobře a tohoto umění si bezesporu vážili. Svědčí o tom i občasná poděkování za jejich výjimečné výkony zveřejněná v části určené k inzerci.

²¹ O. JANKOVEC, *Vznik a stavební proměny městského divadla*, Tábor, 1998.

Ochotníci byli zjevně velice aktivním sdružením, o čemž svědčí množství her, které dokázali nacvičit.

Divadelní umění nejspíše patřilo mezi velmi oblíbenou zábavu. Dokládají to i zprávy, z nichž se dozvídáme, kterak oslovovalo mladou generaci. Spolek tábořských studujících se totiž nejprve sám věnoval ochotnickému divadlu a následně se se spolkem ochotníků sloučil. Tato událost je několika články z roku 1866 popisována jako vítaná změna k lepšímu.

Zároveň se však zdá, že pro lépe situované měšťany, byla pravidelná návštěva kulturních akcí zejména divadla v podstatě povinností²². Touto cestou byla demonstrována jak módní touha po sebevzdělávání, tak i náležité nadšení pro národní jazyk a národní umění. Pokud chtěl být člověk pokládán za příslušníka „lepší společnosti“, návštěvám – pokud možno hojným – divadelních představení se zkrátka nevyhnul.

3.2 Zpěvácký spolek

Dalším spolkem působícím v Táboře byl podle dostupných informací spolek zpěvácký. Ten se však, jak zjišťujeme, v průběhu své existence několikrát potýkal s problémy. V některých obdobích byla činnost spolku zcela přerušena, protože nebyly k dispozici vhodné prostory k nacvičování zpěvu, zatímco jindy se dočítáme, že neměl spolek dostatek příležitostí své umění prezentovat na veřejnosti.

Toto sdružení si ovšem svou existenci v podstatě komplikovalo samo a to právě svou vytrvalou snahou o výhradně

²² J. KOŘALKA, *Kulturně aktivní vrstvy*, s. 337-341.

český zpěv. Takováto neoblomnost se jevila rakouským úřadům jako podezřelá, a tak měl spolek problémy i se svým schválením, jež bylo v době jeho vzniku povinné.

Přes tyto obtíže spolek nezanikl a fungoval alespoň neoficiálně, ač jak víme, přerušovaně. Účastnil se mnoha společenských, případně církevních akcí. Zároveň se pokoušel své umění prezentovat i v širším okolí. Za značný úspěch se v časopise pokládají vystoupení provedená mimo město a jeho nejbližší okolí. Konkrétně je popisována slavnost na hoře Blaníku²³.

3.3 Sokol

Pravidelně lze v časopise nalézt vzkazy Sokolům. Obvykle v části určené ke komerčnímu využití se objevují oznámení nadepsaná „Bratří Sokolové“ nejčastěji s poznámkou na způsob: „*P.T. páni údové výboru Sokola zvou se ku poradě v neděli dne 11. listopadu o 5 hodině odpoledne v hostinci U zlatého slunce*“. Jindy se zase dočteme, že: „*Tělocvičnému spolku „Sokol“ v Táboře nastane bohdá lepší a utěšenější doba o letošních prázdninách tím, že studující táborští na vysokých školách v Praze v plném počtu k jednotě tělocvičné přistoupiti se usnesli...*“²⁴. Jak ze zpráv tedy vyplývá, snaha pečovat o tělesné zdraví za pomoci cvičení se setkávala s narůstajícím zájmem.

Vydáme-li se pátrat po příčině popisovaného přístupu, bude nám opět napovídat časopis Tábor. V příspěvcích lékařů a středoškolských profesorů se to jen hemží poučkami o zdravé životosprávě a prospěšnosti tělesných cvičení²⁵. Vzdělávací Články podobného ražení

²³ Tábor, 13.5.1865.

²⁴ Tábor, 24.8.1866.

²⁵ Tábor, 3.2.1872.

informují rovněž o nutnosti vhodné hygieny nejen osobní, ale kupříkladu o vlivu pracovního prostředí. Mezi zdravotnědennými články však občas objevíme z dnešního pohledu již kuriozitu, jde například o tvrzení, že nemoc cholera není nakažlivá.

Sokolové měli však v Táboře i jiné zásluhy než jen péči o fyzickou kondici svých členů. Kromě krojované účasti při mnoha oficiálních příležitostech, jim město vděčí i za výstavbu další z reprezentativních budov a sice Sokolovny. Tato stavba kráslíci oblast Nového Města je postavena v novorenesančním stylu a vybavena již od doby svého vzniku i rozlehlým venkovním hřištěm.

3.4 Studentské spolky

Jak jsem již zmiňovala, působil ve městě spolek Táborských studujících, což však zdaleka není jediná zmínka o studentské organizaci zde. Na studentstvo se zaměřoval roku 1862 založený spolek, jehož cílem bylo sponzorovat potřeby nemajetných studentů. K tomuto účelu bylo využíváno darů „*spanilomyslných dobrodinců*“. Oni dobrodinci věnovali finanční částku dle svého uvážení ve prospěch spolku. Ten následně vybíral z několika kandidátů ty nejvhodnější, mezi než byl výtěžek rozdělen²⁶.

Zdá se, že podpora studentstva byla v majetnější společnosti svým způsobem módní a dárce se pomocí příspěvku reprezentoval. Svědčí o tom dlouhé seznamy jmen, mezi nimiž nechybí bohatší podnikatelé i státní zaměstnanci.

Se zprávami o studentském životě Tábora se však časopis nespokojí. Přináší místním inspiraci z ostatních měst monarchie. Redakce dbá na to, aby studenti odcházevší za vzděláním do

²⁶ Tábor, 12.1.1867.

německých oblastí, nezapomněli na svou původní vlast²⁷. Za tímto účelem vychází článek mapující výskyt slovanských studentských spolků ve Vídni. Vysvítá zde autorovo přesvědčení, že náklonnost ke všemu českému a národnímu se musí neustále živit a povzbuzovat. V tomto, jako v mnoha dalších podobně laděných člancích, převažuje představa národního cítění jako jedné z největších ctností²⁸.

3.5 Ostrostřelci

Do společenského života zasahovali významným způsobem i Ostrostřelci. Tato organizace měla mezi spolky svým způsobem výjimečné postavení a to proto, že byla pokládána za tradiční. To bylo chápáno jako pozitivní a sami členové tohoto spolku se snažili starobylost Ostrostřelců dokládat původními dokumenty. Měla-li organizace velmi dlouhou historii, automaticky tím v očích tehdejší společnosti získávala na významu²⁹.

Její členové se účastnili téměř všech veřejných akcí a významnějších slavností. Kromě samotné střelby a reprezentace královského města Tábora, se Ostrostřelci sami výrazně podíleli na uspořádání řady akcí. Pravidelně rovněž konali svůj ples, který byl podle zpráv v časopise jedním z nejnádhavnějších³⁰. O významu tohoto spolku svědčí také skutečnost, že jím vybudovaná

²⁷ Tábor, 3.6.1865.

²⁸ Miroslav HROCH, *V národním zájmu*, Praha 1999, s.160-161.

²⁹ Tábor, 26.8.1865.

³⁰ Tábor, 30.9.1865.

novorenesanční Střelnice³¹ se stala jednou z nejokázalejších budov ve městě.

3.6 Chudí obyvatelé

Na stránkách listu Tábor však nacházíme i články vypovídající o situaci méně majetných vrstev, ačkoliv tito lidé žádné organizace nevytvářeli. Obsah časopisu se proto kromě spolků a rozkvětu města obrací i k tématu jimž je vystěhovalectví. Ti, kteří měli v rodné domovině problémy najít odpovídající pracovní uplatnění, uchýlovali se k přestěhování za výdělkem.

Článků na toto téma je zde hned několik, jejich autoři se zamýšlejí nad příčinou odchodu lidí – často celých rodin. Stýskají si, že „*rodná zem není s to člověku chléb poskytnouti*“. Jak se tedy můžeme dočíst, hlavním cílem bývala Amerika³², ale uváděny jsou i jiné lokality³³. Těžko posoudit, co bylo příčinou tohoto jevu ve městě, jehož hospodářská situace nebyla nikterak výjimečně špatná. Patrně tedy obyvatelstvo přibývalo rychleji než pracovní příležitosti.

Další motivací k odchodu mohlo být i kritické období během a po pruském obsazení města v roce 1867. Město sice nikterak závažné škody neutrpělo, ale pobyt vojska je hospodářsky vyčerpal. Drahota, která tyto události doprovázela dopadla nejcitelněji právě na nemajetné rodiny.

³¹ Na místě zbouraného hostince v oblasti dnešního Starého Města.

³² Tábor, 28.1.1871.

³³ Tábor, 3.2.1872.

4. Národní vědomí

Jak jsem již zmiňovala, jedním z hlavních témat časopisu, které bych ráda sledovala, byl národ. Zároveň je to téma, které se snaží sám časopis Tábor zdůrazňovat.

4.1 Snaha prosadit se

Cílem redakce tohoto českého týdeníku bylo vyzdvihoval kvality vlastního národa, ať již skutečné, nebo domnělé. Tomuto účelu, jak se zdá být v 19. století zvykem, nejlépe posloužil soupeř. Zde se jedná zejména o národ německý, který zřejmě redakce pokládá nejen za konkurenta, ale zároveň za jakýsi vzor „osvíceného národa“. Všechny takovéto „srovnávací“ články však vyznívají ve prospěch vlastního národa a jsou naplněny snahou povzbudit co nejširší čtenářskou základnu k další a snad ještě horlivější práci na „povznesení“ Čechů.

Položíme-li si otázku, jak takováto „soutěž národů“ vlastně probíhala, zjišťujeme, že se jednalo v podstatě o oboustrannou snahu být tím uvědomělejším, pokrokovějším a vzdělanějším z dvojice. Zároveň bylo projevem „osvícenosti“ znát dobře vlastní historii a chovat v úctě své předky, kteří ji utvářeli. V případě Čechů tato úcta k národní tradici nabírá zvláštní podobu „nového husitství“. Ačkoli to tak bylo původně chápáno v německých kruzích, nejedná se zde o smýšlení náboženského rázu, ale o obdiv k výjimečnosti předků³⁴.

³⁴ J. KOŘALKA, *Český novohusitský radikalismus v německém diplomatickém zpravodajství po roce 1871*, Husitský Tábor 10, 1991, s.169-180.

Redakce časopisu je v podstatě ochotná vychválit Čechy stůj, co stůj. Pokud se podařilo založit školu, spolek, nebo napsat divadelní hru – samozřejmě v národním jazyce – přijal to časopis s nadšením a přáním mnoha dalších úspěchů. Dosáhl-li téhož úspěchu národ německý, měla redakce vždy po ruce řadu důvodů a omluv, proč se Češi nechali tentokráte předstihnout. Nakonec takového článku však obvykle připojí nadšené nabádání k horlivější činnosti ve prospěch „národní věci“.

4.2 Židé

Ačkoli v Táboře žilo v 19. století i několik židovských rodin, časopis se o nich prakticky nezmiňuje. Pouze ve výjimečných případech jako je kratičká poznámka v příloze. *„Namísto zemřelého představeného izraelitské obce p. Šalamouna Guttmanna, zvolen jest prozatímně p. Albert Eichberg, obchodník v zboží železném a železe“*³⁵. I skromné zmínky dostačují k tomu, abychom, mohli pokládat vztah k židovskému obyvatelstvu za bezproblémový. V Táboře se nevyskytovala žádná židovská část města, kde by tyto rodiny byly koncentrované. Naopak žily rozptýlené mezi běžným křesťanským obyvatelstvem.

Z poděkování za účast na pohřbu Šalamouna Guttmanna, které se objevuje hned v následujícím vydání časopisu, vyplývá, že s jednalo o významnou místní osobnost. Pohřebního obřadu zemřelého rabína se totiž účastnili prakticky všichni významní občané počínaje státními úředníky, přes učitele z gymnázia, hlavní i dívčí školy, až po řadové obyvatele židovské víry.

³⁵ Tábor, 15.3.1866.

Z několika bezděčných poznámek vyrozumíme, že židovské obyvatelstvo Tábora bylo sice nepočetné, ale obvykle dobře situované. Během druhé poloviny 19. století počet židů ve městě klesá, což je patrně způsobeno odchodem na studia, případně stěhováním se do větších měst za lepším výdělkem.

4.3 Husitství po boku katolicismu

Jak jsem již zmiňovala, město Tábor bylo v druhé polovině 19. století katolické. Toto náboženské přesvědčení však nebylo překážkou k narůstajícímu obdivu k husitskému hnutí. Náboženský ráz husitských bojů nebyl již v podstatě vnímán. Lidé, sami katolíci, viděli v tomto historickém období dobu vzestupu, samostatnosti i nezávislosti vlastního národa a místo nábožensky motivovaných konfliktů, vítězný boj Čechů proti Němcům³⁶. V tomto pojetí je Němec kdosi, kdo se snaží utiskovat a ovládat své okolí, zatímco Čech je jakýmsi bojovníkem za spravedlnost a demokracii³⁷. Tento přístup k dějinám v podstatě třídí jejich účastníky na kladné a záporné postavy. Aktéři husitských válek se tedy stávali národními hrdiny a symboly české svébytnosti³⁸.

Z pohledu německého národa bylo toto pojetí zpočátku nepochopené a bylo pokládáno za návrat k dávnému náboženskému přesvědčení³⁹. Teprve postupem času přestali Němci v obnoveném husitství vidět prohřešek proti katolicismu

³⁶ Tábor, 29.4.1865.

³⁷ J. KOŘALKA, *Český novohusitský radikalismus*, s.169-180.

³⁸ J. RAK, *Bývali Čechové*, s. 51-66.

³⁹ J. KOŘALKA, *Český novohusitský radikalismus*, s.169-180.

a začali jej rovněž vnímat jako národnostní symbol. Tento konflikt však v „nynější osvěcené době“ není ozbrojený, ale odehrává se na úrovni kulturní.

Zvláštní význam získávala místa spojená s událostmi husitské doby. Nacházíme zde mnoho příspěvků věnovaných Příběnicím, Příběničkám, Kozímu Hrádku, nebo obnovení města z roku 1420. O původním osídlení před tímto datem se však žádný článek nezmiňuje.

Obdiv k husitské minulosti kraje však nebránil v upřímné katolické zbožnosti. Časopis neváhá připomenout dějiny poutního místa na Klokotech a výstavbu tamního kostelíka. Takovýto článek samozřejmě nikdy nebývá ochuzen alespoň o kratičké shrnutí pověsti o zázraku, který se zde měl stát. Tato pověst vypráví o zjevení Panny Marie dětem pasoucím dobytek u studánky Dobrá Voda. Veškeré tyto příspěvky se shodují na středověkém původu klokotského příběhu⁴⁰. Hrdost na obojí tradici je v časopise patrná a zdá se, že si nikterak nepřekáží.

Katolická příhoda je totiž čtenářstvem vnímána jako doklad skutečnosti, že si Panna Maria vybrala právě jejich předky – tedy Čechy – k tomu, aby je obdařila svým výjimečným zájmem.

4.4 Minulost jako chlouba, budoucnost jako naděje

Historie je v pojetí časopisu Tábor čímsi, čím je zapotřebí se neustále chlubit. Čtenář Tábora se rozhodně neubrání dojmu, že je slavná minulost našeho národa jakousi zbraní proti všem nedostatkům současnosti. Je proto často připomínána v rozsáhlých člancích psaných obvykle gymnazijními profesory.

⁴⁰ Tábor, 21.1.1865.

O nadšeném přístupu k historii konec konců svědčí i vznik Jednoty pro rozvoj věd a umění, z jejíž iniciativy bylo později zřízeno a vybaveno městské muzeum⁴¹.

Do akcí spojených s propagací historie a jejího zkoumání byli samozřejmě zapojeni i studenti. V Táboře druhé poloviny 19. století to byla podstatě nejaktivnější složka obyvatel. Bez přispění studentů neproběhla vlastně žádná důležitější akce. Na jejich popud a za jejich významného přispění tedy došlo v Táboře k prvnímu zdokumentování architektonických památek města⁴².

Táborští studenti vysokých škol pod vedením pracovníka městského muzea vybrali ve městě několik zajímavých objektů, které posléze v době prázdnin sami kreslili, popisovali a fotografovali. Také se zasazovali o to, aby nedocházelo k bezmyšlenkovitým zásahům do podoby města spojeným s likvidací památek.

Jednou ze zbraní českého živlu bylo školství vnímané takřka jako symbol pokroku. V Táboře od roku 1862 fungovalo reálné gymnasium a síť škol se postupně rozrůstala. Roku 1866 přibyla Zemská Vyšší Hospodářská Škola a spolu s ní i botanická zahrada. Obě tyto instituce byly jazykově české. Jak se z časopisu dozvídáme, samotnému založení školy předcházela propagace hospodářského vzdělání. Nacházíme zde několik článků z nichž vyplývá, že lidé ve druhé polovině 19. století nebyli ještě na podobný typ studia zvyklí a převažoval mezi nimi názor, že užitečné a důležité je pouze vzdělání z gymnázií. Na vzdělávání

⁴¹ J. KOŘALKA, *Vznik tábořského muzea roku 1878*, Tábor 1978, s. 55-85.

⁴² Tamtéž.

v praktičtějších odvětvích bylo tedy veřejnost nejprve potřeba připravit. Snaze o pokrokovost bylo tedy patrně učiněno zadost.

V příspěvku z roku 1866 se dozvídáme o založení podobných vzdělávacích ústavů jako Vyšší hospodářská škola zemská v jiných českých městech. Nejstarší z takto zmiňovaných škol, založená roku 1850 dokládá, že město Tábor reagovalo na potřebu nového typu vzdělání poměrně rychle a na své škole si dalo záležet. Snahu vybudovat co nejlepší podmínky novému neobvyklému typu studia dokládá i výčet potřebného vybavení, které bylo opatřeno. Uvádí se: *„Sbírky přírodnin, surové plodiny, přípravky (preparaty), nářadí, nádobí i nástroje, vzorky, vyobrazení, spisy o jednotlivých předmětech, větší dobře zařízené hospodářství, botanická zahrada dle poměru chmelnice a vinice, školka pro setí trávy, školky pro lesní stromky, kuchyňská i ovocní zahrada i se školkou pro ovocné stromky, sušárna, včelnice, místnost pro pěstování bourců, cihelna a dílna na trubky trativodní, pole pro setí a sázení neobyčejných rostlin, rolnicko lučební laboratorium, technologická dílna“*⁴³.

Také výběru osob do „úřadu učitelského“ na této škole je věnována velká pozornost jak v novinách tak ve městě samém. O tom svědčí početné reakce čtenářů v rubrice „Zasláno“. Střední školy patrně přitahovaly pozornost zájemců z širokého okolí. Samo otevření vyšší hospodářské školy zemské bylo slavnostní událostí, k této příležitosti si redakce připravila i speciální přílohu.

Z roku 1866 pochází rovněž *„Nařízení o rovnoprávnosti na hlavních a středních školách“*, redakce časopisu Tábor vítá nařízení, podle něhož mají být obě zemské řeči pokládány za

⁴³ Tábor, 3.5.1866.

rovnocenné. Nacházíme zde výzvu k počestění jazykově německé hlavní školy a neskrývaný obdiv k faktu, že zdejší reálné gymnázium bylo českým ustanoveno již před tímto nařízením při svém založení⁴⁴. Ačkoli byla vyučovacím jazykem čeština, přitahovala tato škola i zahraniční studenty. Vyučování v jiných slovanských jazycích zde totiž nepředstavovalo problém. Propagátoři národního vzestupu si za prosazení těchto institucí mohli připsat další pomyslné body.

⁴⁴ Tábor, 18.10.1866.

5. Historické vědomí

5.1 Období změn

Ve světě 19. století se prolínají dva způsoby myšlení, které se na první pohled zdají být naprosto protikladné. Jednou je víra v takřka neomezený pokrok a druhou je silná úcta k historické tradici. Představa pokroku, která byla vyvolána mnohými úspěchy na poli vědeckého bádání i obdiv k předkům zde šly prakticky ruku v ruce.

Docházelo k novým technickým vynálezům, které se prosazovaly v průmyslu i zemědělství. Vlivem těchto změn se životní úroveň zvyšovala. Objevovaly se příběhy úspěšně zbohatnuvších podnikatelů. Otevírala se zde tedy možnost společenského vzestupu dosaženého díky vlastním schopnostem. To byla podstatě novinka, protože do té doby bylo postavení člověka nejvíce ovlivněno už při jeho narození. Zároveň však stále existovaly staré šlechtické rody, které rovněž vytvářely elitu. Tento vliv tradice byl natolik výrazný, že se mnohdy úspěšný průmyslník po získání značného jmění pokoušel i o povýšení do šlechtického stavu⁴⁵.

K novým objevům docházelo i v oblasti lékařství. Tato situace zajisté podpořila v lidech představu dějin směřujících ke stále lepším a lepším časům. Dle dobových představ stačilo jen čekat a nastane věk, v němž bude zcela odstraněn jak hmotný nedostatek tak veškeré zdravotní problémy. Představa techniky byla pro lidstvo jakousi útěchou a strach z jejího zneužití se ještě

⁴⁵ Milan MYŠKA, *Rytíři průmyslové revoluce*, Ostrava 1992.

téměř nevyskytoval. Naproti tomu se zde objevuje úcta k předkům a oživení náboženského cítění.

5.2. Počátky vědeckého přístupu

To, že si lidé v 19. století uvědomovali kontinuitu dějin a projevovali zájem o jejich poznávání, je nesporné. Obyvatelé Tábora, zejména ti vzdělanější se snažili vnést do pohledu na historii jakýsi řád. Důsledkem takového zájmu se stalo nejprve založení Klubu přátel věd a umění. Tento spolek složený z místních významných osobností a vysokoškolských studentů vedený Václavem Křížkem - prvním ředitelem reálného gymnázia v Táboře – později prosadil založení městského muzea⁴⁶.

Toto muzeum nevzniklo, jak by se dalo očekávat, přímo z nějakého konkrétního rozhodnutí. Vyvinulo se v podstatě ze sbírek, které byly k dispozici nejprve gymnazijním studentům a následně i veřejnosti. Klub přátel věd a umění dodatečně zařídil jejich přenesení do prostor radnice, které byly k tomu účelu upraveny v podstatě provizorně. Pro další fungování muzea a rozšiřování jeho sbírek bylo nutno opatřit více než pouhou jedinou místnost, v níž muzeum skromně začínalo svou existenci.

Vybavení gymnázia sbírkami odkazujícími na dědictví minulosti i samo následné založení muzea svědčí o snaze přistupovat systematicky k poznávání minulosti. Ze stejného období pocházejí i některé první pokusy uceleným způsobem popsat historii města⁴⁷.

⁴⁶ J. KOŘALKA, *Vznik tábořského muzea roku 1878*, Tábor 1978, s. 48-51.

⁴⁷ Tamtéž s. 55-60.

Co se zájmu o historii týče, za zmínku stojí i poněkud netypická příhoda z dob, kdy se zárodky pozdějšího městského muzea ještě nacházely v majetku a prostorách táborského reálného gymnázia. Když byly v roce 1866 ve městě ubytování nepřátelští prusí vojáci, jeden z jejich důstojníků prý s velkým zájmem nejprve shlédl místní sbírky⁴⁸.

Že šlo o zájem nelíčený, dokládá jedno z dalších vydání časopisu. Vzpomínaný důstojník se totiž následně rozhodl přispět k osvětě zdejšího studentstva obdarováním gymnázia. Jako dar zaslal několik předmětů nalezených během provádění vykopávek v historických mohylách⁴⁹.

5.3 Historie – populární téma

Historie se v časopise neobjevuje pouze jako výsada vzdělanců nebo jimi psaných odborných článků. Táborské veřejnosti je totiž předkládána ve velmi atraktivní podobě beletristických příběhů vycházejících na pokračování.

Procházíme-li důsledně tento týdeník, zjišťujeme, že příběhů, které své náměty čerpají ze současnosti, tj. 19. století, je minimum. Historizující náměty musely tedy u čtenářů listu Tábor slavit výjimečné úspěchy.

Ke stejnému závěru dojdeme, pokud si prohlédneme rubriku věnovanou divadlu a rovněž tu věnovanou ochotnickému spolku. I v této oblasti jednoznačně převažují náměty z minulosti. Z nich

⁴⁸ J. KOŘALKA, *Vznik táborského muzea*, s. 42-45.

⁴⁹ Tábor 12.1.1867.

jsou navíc nejčastější takové, které popisují bouřlivá období českých dějin.

Nezbývá tedy než ptát se po příčině takovéto obliby historizujících námětů. Vysvětlení se nabízí několik.

Prvním by mohla být skutečnost, že státní aparát by si nechtěl nechat líbit otevřenou kritiku a za podobná témata by bylo snazší ji ukryt.

Další se opět vrací ke známé myšlence národa. V 19. století je úcta ke všemu národnímu prakticky všudypřítomná. Národní cítění jakoby nyní zastupovalo i úlohu náboženství. Takovéto skutečnosti by pak mohly nasvědčovat tomu, že je téma minulosti jakousi oporou, která pomáhá lidem uvědomit si, kolik těžkostí už národ díky své houževnatosti překonal⁵⁰.

⁵⁰ J. RAK, *Bývali Čechové*, s. 9-34.

6. Závěr

Jak tedy zjišťujeme, Tábor se po vzoru některých větších měst snažil o kulturní vzestup a čilý společenský ruch. Husitská tradice města nebyla, jak by se dalo předpokládat, považována za jakousi dávnou ostudu v dějinách silně katolické oblasti, ale slavnou a obdivuhodnou minulost. Nutno poznamenat, že se toto pojetí ne vždy setkalo s pochopením. Tábor z této oblasti čerpal inspiraci a povzbuzení ke svým současným snahám o rozkvět.

Nemám nyní na mysli výhradně společenskou situaci a množství kulturních událostí, ale i hospodářské změny, které město v tomto období potkaly. Pozvolna se měnil jeho ráz a nebylo už jako kdysi pouze zemědělsko-řemeslnickým centrem izolované oblasti. Se vznikem železnice se výrazně zjednodušila doprava, což Táboru poskytlo nové, předtím nerealizovatelné možnosti. Toto usnadnění spojení se světem prospělo samozřejmě zejména obchodu a cestovnímu ruchu, ale dopad těchto změn se projevil i v jiných oblastech.

Pro hospodářství města měla samozřejmě význam i státní tabáková továrna poskytující mnoho pracovních příležitostí v rychle se zvětšujícím městě.

Druhá polovina 19. století je zároveň obdobím, kdy se zásadním způsobem mění i vzhled Tábora. Město opouští své tradiční území a rozpíná se i mimo hradby. Založení Nového Města je jednou z nejvýraznějších změn. Ačkoliv se jedná o období v němž panuje výrazná úcta k tradici a „starožitnostem“, ve

stavebním vývoji města dochází i k několika překvapivým zásahům do historického centra.

Město v tomto období přišlo o některé své památky, jimiž byly jak starobylé domy na Starém Městě, tak původní městské opevnění včetně bran. Za příčinu zničení historických objektů v centru, kterými byly například dochované městské hradby, můžeme pokládat méně citlivý přístup některých významných místních činitelů. Tito příslušníci inteligence se patrně nechali přesvědčit unést vizí neustálého technického pokroku.

Na druhou stranu je nyní město vybavováno řadou pomníků a veřejných staveb jako jsou budovy škol, divadlo nebo Střelnice. Mnoho starších staveb bylo rekonstruováno případně uváděno do předpokládané původní podoby. Jedním příkladem za všechny je úprava hradu Kotnova.

Táboru se rovněž podařilo získat na významu pomocí školství, které se zde silně rozvíjelo především díky netradičnímu přístupu ke vzdělávání na místním reálném gymnáziu, jehož profesorský sbor byl tvořen převážně mladými vyučujícími. Také vyšší hospodářská škola zemská byla v českých zemích v podstatě novinkou, která dokázala přitáhnout i studentstvo z poměrně vzdálených oblastí. Obě tyto instituce v krátké době dokázaly dosáhnout značného věhlasu.

Zdá se tedy, že si město dokázalo v tomto období udržet jakýsi význam jako centrum společenského dění i vzdělání.

Co ale reálný význam Tábora té doby přesahovalo, byl obdiv k jeho husitské tradici. Šířící se národní uvědomění Čechů si z Tábora a jeho historie v podstatě udělalo symbol. Město samo se samozřejmě v nijak výjimečném postavení nenacházelo, ale

představa husitů – bojovníků proti cizí nadvládě – oslovovala široké spektrum česky mluvících obyvatel v podstatě ve všech koutech monarchie.

Prameny a literatura

Prameny

Tábor 1864 až 1884.

Rodinný archiv Marie Šechtlové.

Literatura

Jindřich VYBÍRAL, Století dědiců a zakladatelů, Praha 1999.

František ROUBÍK, Časopisectvo v Čechách v letech 1848 – 1862, Praha 1930.

František ROUBÍK, Bibliografie časopisectva v Čechách z let 1863 – 1895, Praha 1936.

Jiří RAK, Bývali Čechové. České národní mýty a stereotypy, Praha 1994.

Miroslav HROCH, V národním zájmu, Praha 1999.

Miroslav HROCH, Na prahu národní existence, Praha 1999.

Jiří KOŘALKA, Český novohusitský radikalismus v německém diplomatickém zpravodajství po roce 1871, Husitský Tábor 10, 1991, s.169-180.

Jiří KOŘALKA, Sociální struktura židovského obyvatelstva v Táboře roku 1900, Táborský archiv, 1992, s. 108-114.

Jiří KOŘALKA, Společenská aktivita a zvolení Miroslava Tyrše poslancem českého sněmu v Táboře roku 1869, Táborský archiv 12, 2004, s.279-301.

Jiří KOŘALKA, Společenské poměry v Táboře v letech 1861 až 1862 v dopisech do pražského deníku Hlas, Táborský archiv 11, 2002, s.273-291.

Jiří KOŘALKA, Soupis archivních pramenů k e stavebnímu vývoji historického jádra města Tábora, Tábor 1979.

Jiří KOŘALKA, Vznik táborského muzea roku 1878, Tábor 1978.

Jiří KOŘALKA, Táborští dopisovatelé deníku Čas v letech 1860 až 1861, Tábořský archiv 10, 2001, s.391-415.

Jiří KOŘALKA, Táborští řemeslníci a živnostníci v letech 1848 až 1850, Tábořský archiv 8, 1998, s. 217-233.

Jiří KOŘALKA, Společenské poměry v Táboře v letech 1861-1862 v dopisech do pražského deníku Hlas, Tábořský archiv 11, 2002, s. 273-291.

Otakar JANKOVEC, Základní informace o historické zóně, Tábor, 1998.

Otakar JANKOVEC, Vznik a stavební proměny městského divadla, Tábor, 1998.

Rudolf KLÍMA, *Stavební vývoj města Tábořa*. in: Jihočeská technická práce, České Budějovice, 1938. s. 131-135.

Město v české kultuře 19. století, Praha 1983.

Milan MYŠKA, Rytíři průmyslové revoluce, Ostrava 1992.

Seznam příloh

Příloha 1. - Člen spolku Ostrostřelců ve stejnokroji.

Příloha 2. - Státní tabáková továrna.

Příloha 3. - Situace před výstavbou Střelnice.

Příloha 4. - Střelnice.

Příloha 5. - Poutní místo Klokoty.

Příloha 6. - Pohled na město před úpravou věže hradu Kotnova.

Příloha 7. - Inzerce v časopise Tábor.

Příloha 8. - Titulní stránky různých ročníků časopisu.

Příloha 1.

Člen spolku Ostrostřelců ve stejnokroji.

Příloha 2.

Státní tabáková továrna.

Příloha 3.

Situace před výstavbou Střelnice

Příloha 4.

Střelnice.

Příloha 5.

Poutní místo Klokoaty.

Příloha 6.

Pohled na město před úpravou věže hradu Kotnova.

Příloha 7.

Inzerce v časopise Tábor.

JARNÍ NOVOTINY PRO DÁMY.

A. V. Vojta v Táboře

odporučuje nejnovější jarní

Paletôts a Beduiny, přesně modní originální střihy, pražské a vídeňské výrobky, jakož :

Pláště, Paletôts a Beduiny z nejlepších brněnských látek zde zhotovené, vkusně okrášlené od **8—30** zl.

Brněnské látky na pláště, dle lokte v nejlevnějších cenách, a ku většímu pohodlí dam, zhotovují se v několika hodinách dle vlastního udání a libosti, jak velké tak malé pláště proti garanci řádného vyvedení, ve velmi levných cenách.

Nejnovější vlněné a polovlněné

Látky na jarní a letní šaty hojný výběr, nové zboží, loket od **17** kr. do **1** zl. **60** kr.

Moušliny, Jaconetty, Balisty, Percaliny nové jemné vzory od **32** do **90** loket.

Bílé letní zboží velký výběr, levné ceny.

Amerikánské krinoliny z tu- i cizozemských továren od **90** kr.—**5** zl. malé od **50** kr.—**2** zl.

Slunečníky a vějíře od **30** kr. do **6** zl. (Čínské palmové vějíře opět v hojném výběru.)

Manchetly a límce kožené a batistové; zvláště upozorňuji na nové kožené límce, jež tak vystřihnuty jsou, že slouží vlasům v dlouhé síti, (haarbeutel) daným za podložku, tak že se nikdy šaty neb pláště zamazat nemůžou.

Černé hedbávné látky těžké a nové zboží, jakož i všeliké nejnovější módní částky pro nynější saisonu určené a t. d.

PRO PÁNY.

Hojný výběr:

Košile vídeňské, bílé, jednobarevné, a strakaté od **1** zl. **50** kr., až do **3** zl. **30** kr.

Vesty hedbávné, vlněné a pikové od **50** kr. do **6** zl.

Ruská plátna, Russia polo a celovlněné loket od **38** kr. do **2** zl. **50** kr.

Kapesní šátky, hedbávné, plátěné, bavlněné, bílé i barevné od **12** kr. do **2** zl. **40** kr.

Šátky na krk černé, hedbávné a batistové od **40** kr. do **5** zl.

Nákrčníky, Echarp, hedbávné, velký výběr od **17** kr. do **4** zl. atd. atd.

Zouvák musikální.

Tento hudební nástroj mohou každému příteli hudby s dobrým svědomím doporučiti; zvláště takým jest neocenitelný, jenž na špatné spaní trpí, a tudíž ty dlouhé, trapné noci si tímto sladkých a líbezných melodií plným

At si zahraje na zouvák!!

Musikalischer Stiefelknecht.

zouvakem ukrátiť mohou; ačkoliv si před tím pohodlně obuv na tomto hudebním zouvaku vyzuli.

Tento památní a při tom politirovaný zouvák stojí jak je, **1** zl. r. č.

Příloha 8.

Titulní stránky různých ročníků časopisu.

Číslo 1.

V sobotu dne 18. července 1868.

TÁBOR.

Tydeník pro zábavu a poučení.

Ročník VIII. Redakční ředitel: Jan K. Frank.

Číslo 15.

V sobotu dne 21. srpna 1867.

TÁBOR.

Tydeník pro zábavu a poučení.

Ročník IV. Redakční ředitel: Jan K. Frank.

Číslo 4.

V sobotu dne 21. května 1864.

TÁBOR.

Tydeník pro zábavu a poučení.

Ročník I. Redakční ředitel: Jan K. Frank.

Číslo 4.

V sobotu, 28. ledna 1871.

TÁBOR.

Tydeník pro zábavu a poučení.

Ročník VIII. Redakční ředitel: Jan K. Frank.

Číslo 15.

V sobotu dne 21. srpna 1867.

TÁBOR.

Tydeník pro zábavu a poučení.

Ročník IV. Redakční ředitel: Jan K. Frank.

Číslo 4.

V sobotu dne 21. května 1864.

TÁBOR.

Tydeník pro zábavu a poučení.

Ročník I. Redakční ředitel: Jan K. Frank.

Číslo 15.

V sobotu dne 21. srpna 1867.

TÁBOR.

Tydeník pro zábavu a poučení.

Ročník IV. Redakční ředitel: Jan K. Frank.

PAMÁTEČKA KAMARÝTOVĚ.

S pravou věcí...
 Kamarytův...
 Památka...
 Kamarytův...
 Památka...
 Kamarytův...
 Památka...

Číslo 4.

V sobotu dne 21. května 1864.

TÁBOR.

Tydeník pro zábavu a poučení.

Ročník I. Redakční ředitel: Jan K. Frank.

To vše!

Oho, to je vše...
 Oho, to je vše...
 Oho, to je vše...
 Oho, to je vše...
 Oho, to je vše...

Tábor roku 1863.

(Převzaté)

Chcete-li krev svou...
 Chcete-li krev svou...
 Chcete-li krev svou...
 Chcete-li krev svou...
 Chcete-li krev svou...